

Arbetslivskommissionen för idrott och träning, lägesbild 2022–2023

Arbetslivskommissionen har utarbetat en lägesbild över kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande inom sitt område. Till arbetskommissionernas uppgifter hör att årligen producera information om kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet inom den egna branschen (Statsrådets förordning om yrkesutbildning 673/2017). För detta uppdrag har arbetslivskommissionerna haft tillgång till uppgifter om uppföljning, bedömning och respons, bland annat utbildningsförvaltningens statistik- och styrningstjänster och i den nationella informationsresursen KOSKI. Uppgifterna om utförda studieprestationer 2022 gjordes tillgängliga för kommissionerna våren 2023. Eventuella korrigeringar som läroanstalterna har gjort i KOSKI-informationen efter denna tidpunkt visas inte i denna lägesbild. Detta gäller även statistiken över mängden utförda studieprestationer 2023 som tagits fram ur informationsresursen KOSKI i början av 2024. De granskade prestationsmängderna publiceras senare i utbildningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen.fi. De uppgifter som har utnyttjats i lägesbilden har plockats direkt från informationsresursen KOSKI i den form som läroanstalterna har uppgett dem. Statistiken kan innehålla bristfälliga eller felaktiga uppgifter. Till exempel på grund av tekniska orsaker har alla uppgifter som antecknats i läroanstalternas egna studiehanteringssystem inte överförts korrekt till KOSKI och då syns uppgifterna i statistiken som "inga uppgifter"/"har inte meddelats". De examina som är i övergångsperioden ingår inte i de kvantitativa uppgifterna. I utbildningsanordnarnas anordnartillstånd bestäms utbildningsanordnarnas aktivitet utifrån om utbildningsanordnaren/läroanstalten registrerat examens- eller examensdelsprestationer i den KOSKI-data från 2022 eller 2023 som tillställts kommissionen. Även kommissionernas besöksrapporter, begäran om rättelse och utlåtanden har använts som källmaterial.

Antal avlagda examina och examensdelar

	2022	2023	2022	2023
Avläggande av examina och examensdelar	hel examen	hel examen	examensdelar	examensdelar
Grundexamen i idrott	325	328	3444	3701
Kompetensområdet för träning och föreningsverksamhet	140	128		
Kompetensområdet för hälsofrämjande idrottsrådgivning	130	169		
Kompetensområdet för serviceproduktion inom idrott	27	22		
Inga uppgifter	28	9		
Yrkesexamen i idrott och träning	426	381	1362	1333
Kompetensområdet för träning	227	147		
Kompetensområdet för idrott	185	222		
Inga uppgifter	14	12		
Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	57	79	319	357
Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	10	11	39	73
Specialyrkesexamen i träning	21	52	75	147
Totalt	839	851	5239	5611

Utveckling av antalet examina och examensdelar

Hela examensprestationer	hel examen		förändrings-%
	2022	2023	
Grundexamen i idrott	325	328	1 %
Yrkesexamen i idrott och träning	426	381	-11 %
Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	57	79	39 %
Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	10	11	10 %

Specialyrkesexamen i träning	21	52	148 %
------------------------------	----	----	-------

Examensdelsprestationer	examensdelar		förändrings-%
	2022	2023	
Grundexamen i idrott	3444	3701	7 %
Yrkesexamen i idrott och träning	1362	1333	-2 %
Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	319	357	12 %
Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	39	73	87 %
Specialyrkesexamen i träning	75	147	96 %

Examensdelar som mål/hel examen som mål

Hel examen som mål (enligt examensdel)	2022	2023	förändrings-%
Grundexamen i idrott	3404	3675	8 %
Yrkesexamen i idrott och träning	1266	1255	-1 %
Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	319	354	11 %
Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	39	73	87 %
Specialyrkesexamen i träning	75	137	83 %

Examensdelar som mål (enligt examensdel)	2022	2023	förändrings-%
Grundexamen i idrott	40	26	-35 %
Yrkesexamen i idrott och träning	96	78	-19 %
Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	0	3	#JAKO/0!
Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	0	0	#JAKO/0!
Specialyrkesexamen i träning	0	10	#JAKO/0!

Reflektioner

Utveckling av antalet examina och examensdelar

Antalet examinander i grundexamen i idrott har ökat med endast 1 procent sedan 2022. Ökningen i antalet avlagda examensdelar är också liten: 7 procent.

Antalet avlagda hela yrkesexamina i idrott och träning har minskat något (-11 %) från 2022 till 2023. Antalet avlagda examensdelar har hållits på ungefär samma nivå (-2 %).

Antalet hela specialyrkesexamina i träning som avlagts har ökat mycket kraftigt, med 148 procent från 2022 till 2023. Under samma period har antalet avlagda examensdelar ökat något mindre, med 96 procent.

Antalet personer som avlagt hela yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar har ökat med 39 procent jämfört med året innan. Antalet personer som avlagt specialyrkesexamen i skötsel av

idrottsanläggningar har ökat med 10 procent jämfört med 2022. Det totala antalet prestationer är dock litet, även om antalet prestationer har ökat. Prestationerna i examensdelarna har ökat i båda examina.

Det finns endast två anordnare av specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar, och antalet studerande som antas är relativt litet.

Förändringar i antalet prestationer

Antalet personer som avlägger hela grundexamen i idrott har hållits på nästan samma nivå som 2022. År 2023 har tre fler examina avlagts. Antalet avlagda examensdelar har ökat med 257 examensdelar. I januari 2023 var nettoantalet studerande i grundexamen i idrott 1 065, och i juni var det 807. Skillnaden är 258 studerande. En förklaring till det höga antalet avlagda examensdelar är antalet avlagda hela examina under våren 2023, vilket nettoantalet studerande visar.

Inom kompetensområdet för idrott i yrkesexamen i idrott och träning har antalet prestationer ökat: 2023 slutfördes 37 fler examina än 2022. Inom kompetensområdet för träning i yrkesexamen i idrott och träning har antalet prestationer minskat klart: 2023 slutfördes x examina, vilket är 80 färre än 2022 (-35 procent). Nivån för 2023 ligger mycket nära nivån för 2020–2021, så förändringen förklaras mest av den kraftiga ökningen i antalet prestationer 2022.

I specialyrkesexamen i träning ökade antalet prestationer från 21 till 52, så ökningen var hela 148 procent. Antalet prestationer minskade 2020–2022 med cirka tio per år, men började öka 2023. Orsaken är sannolikt att medvetenheten har ökat och att man hittat rätt målgrupp för specialyrkesexamen.

Examina eller examinas kompetensområden med marginella prestationer

I grundexamen i idrott avlades 2022 Kompetensområdet för serviceproduktion inom idrott av 27 studerande, och 2023 av fem färre, 22 studerande. Granskat via avlagda kompetensområden är grundexamen inte en betydande examen som förbereder för företagande inom idrottsbranschen.

Anordnande av examina

Anordnartillstånd / Aktiva utbildningsanordnare *

Examen	Anordnartillstånd 2022	Anordnartillstånd 2023	Aktiva anordnare 2022	Aktiva anordnare 2023
Grundexamen i idrott	9	8	10	10
Yrkesexamen i idrott och träning	14	13	14	12
Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	5	5	4	5
Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	3	3	2	2
Specialyrkesexamen i träning	10	9	6	6

Reflektioner

Förändringar i antalet tillstånd för anordnande av examen

År 2023 är antalet anordnare av grundexamen i idrott en färre än 2022. Antalet aktiva anordnare är oförändrat. En förklarande faktor i denna ändring är att den nya utbildningsanordnaren Kolmen Kampuksen Urheiluoipisto grundades 2023 av två utbildningsanordnare tillsammans med Urhea i Helsingfors.

Antalet anordnartillstånd för kompetensområdet för träning inom yrkesexamen i idrott och träning samt för specialyrkesexamen i träning har minskat med ett, vilket förklaras av att två examensarrangörer slogs samman i början av 2023 (Kisakallio och Pajulahti slog samman sin yrkesutbildning till Kolmen Kampuksen Urheiluoipisto).

Anordnande av examina samt fördelning av avläggandet av examina / examensdelar mellan utbildningsanordnare / Examensanordnandets geografiska och språkliga täckning

Grundexamen i idrott, yrkesexamen i idrott och träning samt specialyrkesexamen i träning ordnas på ett heltäckande sätt i hela landet. Den nordligaste orten är Rovaniemi, den är östligaste Nyslott, den sydligaste är Helsingfors och den västligaste är Raumo. Grundexamen ordnas på svenska av en utbildningsanordnare, Folkhälsan Utbildning.

Kvalitet på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande

Fördelning av platserna för yrkesprov 2022

Examen	arbetsplats	läroanstalt	arbetsplats och läroanstalt	inga uppgifter
Grundexamen i idrott	56 %	18 %	6 %	21 %
Yrkesexamen i idrott och träning	39 %	35 %	8 %	18 %
Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	6 %	94 %	-	1 %
Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	8 %	82 %	-	10 %

Specialyrkesexamen i träning	48 %	48 %	3 %	1 %
------------------------------	------	------	-----	-----

Fördelning av platserna för yrkesprov 2023

Examen	arbetsplats	läroanstalt	arbetsplats och läroanstalt	inga uppgifter
Grundexamen i idrott	56 %	16 %	12 %	16 %
Yrkesexamen i idrott och träning	36 %	43 %	6 %	15 %
Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	3 %	85 %	4 %	8 %
Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	-	99 %	-	1 %
Specialyrkesexamen i träning	65 %	29 %	5 %	1 %

Förverkligande av tvåpartsbedömningen av yrkesinriktade examensdelar i bedömningen 2022 och 2023*

Examen	lärare och representant för arbetslivet 2022	lärare och representant för arbetslivet 2023	inga uppgifter 2022	inga uppgifter 2023
Grundexamen i idrott	49 %	50 %	11 %	10 %
Yrkesexamen i idrott och träning	51 %	57 %	13 %	9 %
Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	96 %	85 %	1 %	2 %
Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	74 %	99 %	3 %	1 %
Specialyrkesexamen i träning	40 %	53 %	1 %	1 %

*i siffrorna ingår inte de gemensamma examensdelarna och deras delområden eller erkända examensdelar

Medeltal för studeranderesponden* (avslutande enkät)

Examen	medeltal för yrkesprov 2022	medeltal för yrkesprov 2023	medeltal för alla frågegrupper 2022	medeltal för alla frågegrupper 2023
Grundexamen i idrott	4,6	4,5	4,0	4,1
Yrkesexamen i idrott och träning	4,6	4,7	4,1	4,2
Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	3,6	3,9	3,7	4,0
Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	-	-	-	-
Specialyrkesexamen i träning	4,8	4,9	4,2	4,5

* Bedömningsskala 1–5

Arbetsplatsenkät 2022–2023*

Examen	medeltal 2022	medeltal 2023
Grundexamen i idrott	4,4	4,3
Yrkesexamen i idrott och träning	4,2	3,8
Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	4,3	3,8
Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	-	3,3
Specialyrkesexamen i träning	-	4,3

* Bedömningsskala 1–5

Enkät för arbetsplatshandledare 2022–2023*

Examen	medeltal 2022	medeltal 2023
Grundexamen i idrott	3,9	4,1
Yrkesexamen i idrott och träning	4,1	3,9

Yrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	3,8	3,5
Specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar	-	-
Specialyrkesexamen i träning	4,7	4,4

* *Bedömningsskala 1–5*

Reflektioner

Fördelning av platserna för yrkesprov

56 av yrkesproven som ingår i grundexamen i idrott genomförs på arbetsplatser. Siffran är nästan densamma som 2022. År 2023 var antalet yrkesprov som ordnas vid läroanstalten eller vid läroanstalten och på arbetsplatsen högt, cirka 28 procent. Detta diskuterades under arbetslivskommissionens besök och vid de möten som följde upp besöken. En förklarande faktor är idrottsinstitutens mångsidiga läroanstaltsmiljö som motsvarar arbetsplatserna inom idrottsbranschen. Idrottsinstitutet har både tränings- och fritidsverksamhet där det går bra att avlägga yrkesprov. Under besöken lyftes detta fram som en bra möjlighet särskilt för unga studerande.

År 2023 är den procentuella andelen av "inga uppgifter" om yrkesprovsplatsen fortfarande hög för både grund- och yrkesexamina. Detta torde förklaras av inexacthet i registreringarna / överföringen av information. Detta perspektiv torde vara bra att föra fram för utbildningsanordnarna. Att denna uppgift saknas har också en negativ inverkan på genomslagsfinansieringen för utbildningsanordnare.

Antalet yrkesprov som genomförs vid läroanstalten har ökat tydligt inom yrkesexamen i idrott och träning från 2022 till 2023. Förändringen förklaras av skillnaderna mellan kompetensområdena, största delen av yrkesproven på inom kompetensområdet för träning genomförs på arbetsplatsen, men det totala antalet minskade kraftigt. Under båda åren var antalet "inga uppgifter" stort.

En större del än tidigare av yrkesproven inom specialyrkesexamen i träning genomfördes på arbetsplatsen, siffran ökade med 17 procent fram till 2023.

De yrkesprov som ingår i yrkesexamen och specialyrkesexamen i skötsel av idrottsanläggningar avläggs nästan alltid vid läroanstalterna. Det vore dock ändamålsenligt att i fortsättningen genomföra fler yrkesprov på arbetsplatserna. Antalet idrottsanläggningar och deras mångfald ökar ständigt, och samtidigt kommer pensioneringen inom sektorn enligt uppgifterna att vara betydande. Säkerställandet av tillgången till kompetent personal för skötseln av idrottsanläggningar kommer att ha en stor roll. Dessutom ska man beakta stärkandet av sektorns dragningskraft.

Förverkligande av tvåpartsbedömningen

Tvåpartsbedömning av en lärare och en representant för arbetslivet förverkligades i ungefär hälften av yrkesproven. Inom yrkesexamen ökade andelen något 2023. Möjligheten till tvåpartsbedömning av två lärare som lagen medför torde ha påverkat detta resultat.

Både inom yrkesexamen i idrott och träning och inom specialyrkesexamen i träning genomförs tvåpartsbedömningen i drygt hälften av bedömningarna. I båda examina har tvåpartsbedömningen ökat från 2022 till 2023.

Miljöer för yrkesprov och deras lämplighet för påvisande av kunnande

Utifrån den insamlade responsen lämpar sig yrkesprovsmiljöerna väl för påvisande av kompetens både för hela examen och för examensdelar.

Motiveringar till ordnande av yrkesprov på läroanstalter

Den studerandes minderårighet i början av grundexamen bidrar till att det kan vara lättare att ordna yrkesprov vid läroanstalten. Minderåriga studerande kan möta utmaningar i yrkesprov som ordnas på arbetsplatserna, vilket gör läroanstaltsmiljön mer lämplig.

Yrkesprov vid läroanstalterna är ofta lättare och snabbare att organisera än de yrkesprov som ordnas på arbetsplatsen. Att ordna yrkesprov vid läroanstalter är mer flexibelt och tar mindre tid, vilket kan göra processen smidigare. I idrottsinstitutens vardag ingår kunder i olika åldrar som motionerar med olika mål, vilket skapar en mångsidig och realistisk miljö för yrkesprov. Det är också möjligt att det råder brist på lämpliga yrkesprovsplatser i

arbetslivet. Även geografiska utmaningar gör det svårare att hitta lämpliga arbetsplatser. Coronapandemins efterverkningar kan också förklara saken. Pandemins effekter på företagets resurser och möjligheter att ta emot yrkesprov kan fortfarande vara betydande. Företagen kan inte nödvändigtvis erbjuda platser för yrkesprov på grund av de resurs- och organisationsproblem som pandemin orsakat.

Generaliseringar om rättelseyrkanden

Arbetslivskommissionen mottog inga rättelseyrkanden gällande ett beslut om granskning av bedömningen av kunnande 2022. År 2023 mottogs en rättelseyrkan gällande granskning av bedömningen av kunnande till arbetslivskommissionen.

Situationen gällande planer för bedömning av kunnande

Planerna för bedömning av kunnande har fungerat och de har utarbetats väl.

Förverkligande av personlig tillämpning i praktiken

Under arbetslivskommissionens besök framkom det att de studerandes olika situationer beaktas väl i den personliga tillämpningen. Responsen från studerande visar att medeltalet för den totala responsen i anslutning till personlig tillämpning av examina inom idrott och träning var 3,92. Motsvarande medeltal för examina i skötsel av

idrottsanläggningar var 2,9. Det lägre medeltalet för examina i skötsel av idrottsanläggningar torde förklaras av att det inte finns lika stora variationsmöjligheter i yrkesproven inom detta område.

Utvecklingsobjekt i anordnarnas verksamhet enligt kommissionen

Ett viktigt utvecklingsobjekt inom sektorn för idrott och träning är att öka samarbetet med arbetslivet. Både andelen yrkesprov som genomförs på arbetsplatserna och andelen arbetslivsrepresentanter i bedömningarna borde vara på betydligt bättre nivå än i nuläget. Det verkar vara utmanande att svara på ständiga förändringar och hitta tillräckligt med tid för att lära sig och utveckla nya helheter, såsom digitalisering och etik. Personalen hos examensanordnarna har stark kompetens, men alla är extremt sysselsatta.

Examensgrundernas och examensstrukturens funktion

Reflektioner

Examensgrundernas överensstämmelse med arbetslivet och erfarenheter av examensgrundernas funktion

I allmänhet anses examensgrunderna motsvara arbetslivets behov. Flexibiliteten och möjligheten att plocka valbara examensdelar från andra examina och andra utbildningsområden upplevs som bra. I grundexamen i idrott skulle man behöva stärka studierna i simundervisning och övervakning av simning. Detta behov tillgodoses i de nya examensgrunderna.

Genomförande av valfrihet vid avläggande av examina

I fråga om valfriheten i yrkesexamen och specialyrkesexamen i idrott och träning finns det utrymme för utveckling i fråga om arbetslivsmotsvarigheten, valmöjligheterna upplevs delvis som begränsade. Strukturen hos de valbara examensdelarna, som gör träning för barn, unga och vuxna till egna examensdelar, stöder inte nödvändigtvis träningsarbetet i arbetslivet, där träningen för olika åldersgrupper genomförs under samma träningstillfälle. På basis av responsen sker tränaryrket, med beaktande av specifika grenar, inte alltid med en åldersgrupp, och examinanden kan behöva avlägga flera valbara examensdelar, men detta görs inte nödvändigtvis av rädsla för ökade kostnader.

I fråga om grundexamen i idrott avlägger knappt någon kompetensområdet för serviceproduktion.

Behov av ytterligare anvisningar i fråga om kraven på yrkesskicklighet i examensdelarna eller sätten att påvisa yrkesskickligheten

Även yrkesbytare som inte har egentlig arbetserfarenhet inom idrottsbranschen söker sig till att avlägga yrkesexamen i idrott och träning. I huvudsak deltar personer som har den grundläggande kompetens som tidigare utbildning eller arbetserfarenhet inom idrottsbranschen medför i den förberedande utbildningen, men en del saknar denna kompetens.

Man har fått respons från aktörer inom idrottsbranschen om att "idrottsinstruktör" kunde vara en mer beskrivande benämning för grundexamen i idrott än "idrottsledare". Den nuvarande svenska beteckningen

”idrottsledare” (”liikuntaneuvoja” på finska) kan i viss mån vara vilseledande. I examens- och yrkeshierarkin kan den låta högre i åhörarens öra än ”idrottsinstruktör” (”liikuntaohjaaja” på finska).

Benämningen ”tränare” visas som examensbenämning för yrkesexamen i idrott och träning. Träning undervisas också i examen för idrottsledare, men den syns inte i examensbenämningen. I stället för examensbenämningen ”tränare” kunde man fundera på att ändra den till formen ”idrottstränare”. Genom denna ändring kan man skapa klarhet i ställningen för tränare inom idrott och motion till skillnad från andra tränare på arbetsmarknaden (jfr individuell tränare och arbetstränare).

För att trygga branschens dragningskraft är det viktigt att beakta examensbenämningarnas arbetslivsmotsvarighet, examensstrukturen och examinas valfrihet. Dessutom bör man ordna mer utbildning där som själva arbetet utförs. Detta innebär att själva utbildningen, men också lärmiljöerna, måste anpassas till arbetslivets behov och man måste erbjuda flexibla alternativ för studerande och examinander. På så sätt säkerställer man också att sektorn förblir attraktiv och svarar på både nuvarande och framtida kompetenskrav, möjliggör mer flexibla sätt att utbilda sig till yrket samt beaktar eventuella utmaningar inom branschen gällande att arbetskraften går i pension.